

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ВЛАДИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР У СФЕРІ ГРОМАДЯНСТВА, ІМІГРАЦІЇ ТА ЕМІГРАЦІЇ

Данилевич Н. А.

Наукова стаття присвячена висвітленню оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів влади щодо здійснення адміністративних процедур у сфері громадянства, імміграції та еміграції. Охарактеризовано рішення судів, в яких предметом є: неправомірність вимог відповідача щодо сплати позивачем додаткових фінансових затрат за отримання паспорту для виїзду за кордон, оформлення набуття її дитиною громадянства країни за територіальним походженням тощо.

Ключові слова: адміністративна процедура, бездіяльність, етапи, дії, імміграція, стадія, оскарження.

Научная статья посвящена освещению обжалования решений, действий или бездействия субъектов власти по осуществлению административных процедур в сфере гражданства, иммиграции и эмиграции. Охарактеризованы решения судов, в которых предметом являются: неправомерности требований ответчика по уплате истцом дополнительных финансовых затрат за получение паспорта для выезда за границу, оформление приобретения ее ребенком гражданства страны по территориальному происхождению и тому подобное.

Ключевые слова: административная процедура, бездействие, этапы, действия, иммиграция, стадия, обжалования.

The scientific article is devoted to the coverage of appeals against decisions, actions or inactivity of the authorities in the implementation of administrative procedures in the area of citizenship, immigration and emigration. The decision of the courts in which the subject is: the unlawfulness of the claims of the defendant to pay the plaintiff additional financial costs for obtaining a passport for traveling abroad; on the registration of the child's acquisition of the citizenship of the country by territorial origin, etc.

It is proved that the requirement of the State Migration Service for the necessity of paying the passport's form is in the amount of 304.32 UAH. is unreasonable.

The peculiarities of appealing decisions, actions or inactivity of the bodies of public administration regarding the implementation of administrative procedures in the area of citizenship, immigration and emigration in court are established: 1) the subject of disputes is the legal relationship regarding: setting the amount of fees for the implementation of administrative procedures in the area of citizenship, immigration and emigration; excess of authority by an authorized entity performing administrative procedures; failure to comply with administrative procedures; refusals to acquire citizenship etc.; 2) Disputes concerning the administration of administrative procedures in the area of citizenship, immigration and emigration in court are divided into three groups: a) the legal status of a refugee; b) the legal status of an individual, including the realization of power management functions in the area of citizenship; c) the legal status of an individual, including the registration and restriction of travel and the free choice of place of residence.

Key words: administrative procedure, inaction, stages, actions, immigration, stage, appeal.

Постановка проблеми та її актуальність. Висвітливо зміст Постанови Окружного адміністративного суду міста Києва від 14 липня 2016 р. № 826/5116/16 [5]. Так, до окружного адміністративного суду міста Києва звернувся позивач із позовом до ГУ ДМС України у місті Києві про визнання дій протиправними та зобов'язання повернути йому безпідставно сплачені кошти в розмірі 391,47 грн.

Свої вимоги позивач обґрунтовує неправомірністю вимог відповідача щодо сплати позивачем додаткових послуг за отримання паспорту для виїзду за кордон, окрім тих, що визначені Декретом Кабінету Міністрів України «Про державне мито» [9], оскільки визначена цим Декретом сума покриває вартість витрат, пов'язаних із вчиненням дій щодо видачі закордонного паспорта, в тому числі і вартість бланку.

У судовому засіданні позивач позовні вимоги підтримав і просив їх задовольнити з підстав, викладених у позовній заяві. Представник відповідача в судові засідання не з'явився, хоча про день, час та місце розгляду справи повідомлений належним чином. Надіслав клопотання, в якому просив надати час для представлення суду заперечень проти адміністративного позову.

У письмових запереченнях, надісланих до суду, відповідач просив відмовити в задоволенні позову. Провадження з видачі паспорта передбачає вчинення територіальними підрозділами ДМС України дій не тільки щодо прийняття від суб'єкта звернення документів, пов'язаних з оформленням анкети споживача (фізичної особи) відповідного паспорта.

Відповідні дії визначають зміст адміністративних послуг з оформлення та видачі паспорта, які надаються територіальними підрозділами ДМС України. Також суд зазначив, що видача паспорта громадянина України для виїзду за кордон спрямована на набуття особою права на виїзд з України і в'їзд в Україну, що є результатом надання ДМС України відповідної адміністративної послуги.

Метою статті є висвітлення оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів влади щодо здійснення адміністративних процедур у сфері громадянства, імміграції та еміграції.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Постанови КМУ № 795 від 04.06.2007 р. [12] та № 1098 від 26.10.2011 р. [1] адміністративна послуга з оформлення та видачі паспорта громадянина України для виїзду за кордон є платною в розмірі 87,15 грн., а також передбачає видачу бланка паспорта, вартість якого становить 304,32 грн. А тому сплата коштів у розмірі 391,47 грн. відповідає вимогам чинного законодавства.

10 лютого 2016 р. позивач звернувся до ГУ ДМС України в м. Києві з запитом, в якому просив надати інформацію про необхідні документи та платежі для отриман-

ня паспорта громадянина України для виїзду за кордон, який містить безконтактний електронний чіп.

15 лютого 2016 р. листом ГУ ДМС України у місті Києві № 1-18/12ix-16 позивачу було надано відповідь на його запит від 10.02.2016 р. та роз'яснено, що з 1 січня 2015 р. в Україні запроваджена видача паспорта громадянина України для виїзду за кордон із безконтактним електронним носієм та паспорта громадянина України для виїзду за кордон, що не містить безконтактного електронного носія на підставі Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» [10] та Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, його тимчасового затримання та вилучення» № 152 від 04 травня 2014 р. [11].

Як вбачається з матеріалів справи, 19 лютого 2016 р. за оформлення закордонного паспорта з електронним носієм позивачем було сплачено 391,47 грн., а саме: про сплату вартості нетермінового оформлення і видачі паспорта громадянина України для виїзду за кордон у розмірі 87,15 грн. і про сплату вартості бланка паспорта у розмірі 304,32 грн., а загалом у розмірі 391,47 грн.

Підставою для звернення з адміністративним позовом стали неправомірні, на думку позивача, дії відповідача щодо вимоги сплати ним коштів у розмірі 391,47 грн., оскільки для оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон законодавством передбачено обов'язок сплати тільки державного мита в розмірі 170 грн.

Вирішуючи цей спір, суд виходить із такого нормативно-правового регулювання спірних правовідносин.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює порядок здійснення права громадян України на виїзд з України і в'їзд в Україну, є Закон України № 3857 від 21.01.1994 р. [14].

Так, Постановою Кабінету Міністрів України № 152 від 07.05.2014 р. [11] затверджено порядок оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, його тимчасового затримання та вилучення, де в п. 16 передбачено, що за оформлення паспорта для виїзду за кордон, його обмін справляється плата у порядку та у розмірах, встановлених законодавством [11].

Відповідно до ст. 1 Декрету Кабінету Міністрів України № 7-93 від 21.01.1993 р. «Про державне мито» [9] платниками державного мита на території України є фізичні та юридичні особи за вчинення в їхніх інтересах дій та видачу документів, що мають юридичне значення, уповноваженими на те органами.

У п. 5 ст. 2 та п.п. «б» п. 6 ст. 3 цього Декрету визначено, що державне мито справляється за видачу документів на право виїзду за кордон і про запрошення в Україну осіб з інших країн, за продовження строку їх дії та за внесення змін до цих документів та встановлюються в таких розмірах: за видачу паспорта громадянина України для виїзду за кордон - 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 170,00 грн.

Жодних інших обов'язкових платежів цими нормативними актами на момент звернення позивача із

заявою про оформлення і видачу паспорта громадянина України для виїзду за кордон не передбачено.

Постановою Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 р. № 1098 [1] затверджено порядок надання підрозділами Міністерства внутрішніх справ та Державної міграційної служби платних послуг, п. 4 якої передбачає, що у разі надання послуги, що передбачає видачу бланка або номерного знака, розмір плати за її надання визначається з урахуванням витрат, пов'язаних із придбанням відповідної продукції. Обсяг таких витрат визначається МВС.

Водночас нормативний документ МВС України, який би визначив вартість бланку паспорта, відсутній.

Таким чином, вимога відповідача стосовно необхідності сплати вартості бланку паспорта саме в розмірі 304,32 грн. є необґрунтованою.

Постановою Кабінету Міністрів України від 04.06.2007 р. № 795 [12] визначено перелік платних послуг, серед яких послуга за оформлення та видачу паспорта громадянина України для виїзду за кордон, вартість якої становить 87,15 грн.

Відповідно до п. 2 Порядку надання підрозділами Міністерства внутрішніх справ та Державної міграційної служби платних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 р. № 1098 [1], послуги надаються за письмовою заявою фізичних або юридичних осіб.

Таким чином, платні послуги можуть бути надані за заявою особи, тобто за наявності у неї бажання отримати таку послугу. Своєю чергою, законодавче закріплення переліку платних послуг, що надаються підрозділами МВС та ДМС, не означає обов'язковості замовлення такої послуги з метою, зокрема, оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон. Доказів звернення позивача з такою заявою відповідач не надав.

У своїй постанові Верховний Суд України від 17.12.2013 р. по справі № 21-441a13 [4] зазначив, що сплата установленого Декретом державного мита покриває вартість всіх витрат, пов'язаних з учиненням державною міграційною службою дій щодо видачі суб'єкту звернення (громадянину України) відповідного закордонного паспорта на право виїзду за кордон, у тому числі сюди входить вартість бланка, вартість оплати труда співробітника ДМС тощо. Саме тому державна міграційна служба не може вимагати від суб'єкта звернення повторної сплати тих самих дій на підставі іншого підзаконного нормативно-правового акта.

Враховуючи викладене, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України дійшла висновку про протиправність дій державної міграційної служби щодо надання та сплати за оформлення і видачу паспорта громадянина України для виїзду за кордон документів і платежів, які не передбачені Законом України № 3857-XII [14] та спеціальними правилами відповідних нормативно-правових актів, що врегульовують зазначені правовідносини.

Отже, посилення представника відповідача на постанову Кабінету Міністрів України № 795 від 04.06.2007 р. [12] у твердженні правомірності стягнення оплати за надання адміністративної послуги з оформлення та видачі паспорта громадянина України для виїзду за кордон у розмірі 87,15 грн. та на п. 4

Порядку надання підрозділами Міністерства внутрішніх справ та Державної міграційної служби платних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1098 від 26.10.2011 р. «Деякі питання надання підрозділами МВС та ДМС платних послуг» [1], як на обґрунтування правомірності стягнення вартості бланка паспорта в розмірі 304,32 грн., з огляду на вищенаведене суд оцінює критично. Згідно з п. 2 Порядку повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до державного та місцевих бюджетів, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України 03.09.2013 р. № 787 [13], зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 25 вересня 2013 р. за № 1650/24182, де визначено процедури повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до державного та місцевих бюджетів, а саме: податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету, коштів від повернення до бюджетів бюджетних позичок, фінансової допомоги, наданої на поворотній основі, та кредитів, у тому числі залучених державою (місцевими бюджетами) або під державні (місцеві) гарантії.

Аналогічна правова позиція зазначена в Постанові Вищого адміністративного суду України від 19 лютого 2015 р. (К/800/52665/14) у справі № 813/1280/14 [7] за позовом до ГУ ДМС України у Львівській області, Головного управління Державної казначейської служби України у Львівській області про визнання дій протиправними.

За змістом ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені основним законом та іншими нормативно-правовими актами у вигляді законів України [3].

Відповідно до ст. 9 КАС України [2] суд під час винесення рішення по справі керується принципом законності, відповідно до якого вирішуються справи на підставі нормативно-правових актів, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [3].

В адміністративних справах про протиправність рішення, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача, якщо він заперечує проти адміністративного позову (ч. 2 ст. 71 КАС України [2]).

З огляду на викладені вище обставини, суд дійшов висновку про протиправність дій відповідача щодо вимоги сплати позивачем коштів у розмірі 87,15 грн. як плати за послуги ДМС України та 304,32 грн. як плати за вартість бланку паспорта громадянина України для виїзду за кордон. А тому підлягає задоволенню і позовна вимога про зобов'язання відповідача повернути позивачу зайво сплачені кошти за додаткові послуги ДМС у розмірі 87,15 грн. та за вартість бланку паспорта громадянина України для виїзду за кордон в розмірі 304,32 грн., загалом у розмірі 391,47 грн. На підтвердження сплати грошових коштів у сумі 391,47 грн. позивачем надано копію квитанцій від 19.02.2016 р.

Стосовно судових витрат, то відповідно до ст. 94 КАС України [2] якщо судові рішення ухвалені на користь сторони, яка не є суб'єктом владних повноважень, суд присуджує всі здійснені нею документально підтверджені судові витрати за рахунок бюджетних асигнувань

суб'єкта владних повноважень, що виступав стороною у справі, або якщо стороною у справі виступала його посадова чи службова особа.

Враховуючи викладене, сплачений судовий збір у розмірі 1102,40 грн. підлягає стягненню з ГУ ДМС України у місті Києві за рахунок бюджетних асигнувань цього суб'єкта владних повноважень на користь позивача.

Керуючись КАС України [2], суд постановив адміністративний позов задовольнити повністю.

Визнати протиправними дії ГУ ДМС України у місті Києві щодо вимоги сплати позивачу коштів за оформлення та видачу паспорта громадянина України для виїзду за кордон у розмірі 391,47 грн. (триста дев'яносто одна гривня сорок сім копійок).

Також суд вирішив зобов'язати підрозділ Державної міграційної служби України у місті Києві повернути позивачу сплачені кошти за оформлення та видачу паспорта громадянина України для виїзду за кордон у розмірі 391,47 грн. (триста дев'яносто одна гривня сорок сім копійок).

Стягнути з ГУ ДМС України у місті Києві за рахунок бюджетних асигнувань цього суб'єкта владних повноважень на користь позивачу сплачений судовий збір у розмірі 1 102,40 грн. (одна тисяча сто дві гривні сорок копійок).

Наведемо приклад, де викладено рішення суду щодо здійснення адміністративної процедури у вигляді набуття громадянства фізичною особою.

Так, Постановою Харківського окружного адміністративного суду від 6 червня 2016 р. справа № 820/2258/16 [6] позивач звернулася до Харківського окружного адміністративного суду з позовом, в якому просить суд зобов'язати Головне управління Державної міграційної служби України в Харківській області за заявою позивача про оформлення набуття її дитиною громадянства країни за територіальним походженням від 28.08.2015 р., прийняти рішення про реєстрацію позивача 27.06.2011 р., на підставі ч. 3 ст. 8 Закону України «Про громадянство» [8] громадянином України за територіальним походженням. Із матеріалів справи вбачається, що позивач є громадянкою Республіки В'єтнам.

9 квітня 2008 р. Головним управлінням Державної міграційної служби України в Харківській області оформлено позивачу посвідку на постійне проживання в Україні. 27 червня 2011 р. у позивача на території України народилася дитина позивача, батьком якої є також громадянин Республіки В'єтнам.

Так, 28.08.2015 р. позивач через адвоката позивача, що діяв на підставі договору про надання правової допомоги від 28.08.2015 р., звернувся до начальника ГУ ДМС України в Харківській області із заявою для оформлення набуття громадянства України за територіальним походженням дитини громадянина та надав такі документи: оригінал заяви позивача про оформлення набуття його дитиною громадянства України за територіальним походженням від 28.08.2015 р.; нотаріально посвідчена копія свідоцтва про народження дитини; оригінал витягу з Державного реєстру актів цивільного стану громадян про державну реєстрацію народження відповідно до ст. ст. 126, 133, 135 Сімейного кодексу України від 07.07.2014 р. [15]; 4 фотокартки дитини; оригінал зобов'язання про припинення його дитиною іноземного громадянства; оригінал декларації позивача про відмову від іноземного громадянства його дитини;

копія посвідки на постійне проживання позивача; копія нотаріально посвідченого перекладу українською мовою паспорта дитини для виїзду за кордон; оригінал квитанції про оплату 137,75 грн.

Відповідним Листом ГУ ДМС України в Харківській області повідомило позивачу, що для особистої подачі документів на дитину позивачу необхідно мати оригінали документів, ксерокопії яких долучені до заяви.

Якщо документи оформлені належним чином і підтверджують наявність фактів, з якими закон України [8] пов'язує набуття особою громадянства України, а стосовно поновлення особи у громадянстві України також відсутні передбачені законом України [8] підстави, за наявності яких поновлення у громадянстві України не допускається, начальник головного управління міграційної служби в Автономній Республіці Крим, області, містах Києві та Севастополі або його заступник приймає рішення про оформлення набуття особою громадянства України.

Таким чином, саме відповідач перевіряє відповідність оформлення документів щодо оформлення набуття дитиною громадянства України за територіальним походженням, підтвердження ними наявності фактів, з якими Закон (ч. 3 ст. 8 Закону України «Про громадянство України») [8] пов'язує набуття особою громадянства України та приймає рішення щодо оформлення набуття дитиною громадянства України за територіальним походженням.

Як вбачається з матеріалів справи, дитина позивача 27.06.2011 р. народилася на території України, що підтверджується свідоцтвом про народження та витягом із Державного реєстру актів цивільного стану громадян про державну реєстрацію народження, позивач є батьком дитини та, відповідно до чинного законодавства, її законним представником.

Отже, суд задовольнив частково адміністративний позов позивача до ГУ ДМС України в Харківській області та зобов'язав вчинити певні дії, а саме: скасувати рішення ГУ ДМС України в Харківській області від 14.12.2015 р. про припинення провадження за заявою дитини позивача; зобов'язати Головне управління Державної міграційної служби України в Харківській області розглянути заяву позивача про оформлення набуття її дитиною громадянства країни за територіальним походженням від 28.08.2015 р. [6].

Головне управління Державної міграційної служби України в Харківській області подало апеляційну скаргу до Харківського апеляційного адміністративного суду, на що є відповідні ухвали зазначеного суду від 6 липня 2016 р. [16], в якій суд ухвалив залишити без руху апеляційну скаргу ГУ ДМС України в Харківській області та надати відповідному підрозділу Державної міграційної служби України до 27.07.2016 р. усунути недоліки щодо поданої апеляційної скарги.

Після зазначеної ухвали суд чомусь змінив рішення та все ж таки відкрив апеляційне провадження за апеляційною скаргою ГУ ДМС України в Харківській області, на що є також відповідна ухвала Харківського апеляційного адміністративного суду від 28.07.2016 р. [16].

І все ж таки 22 серпня 2016 р. Харківський апеляційний адміністративний суд прийняв рішення у вигляді ухвали, де результатом є залишення без задоволення розгляд апеляційної скарги ГУ ДМС України в Харківській області [16].

Висновки. Отже, встановлено особливості оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів публічної адміністрації щодо здійснення адміністративних процедур у сфері громадянства, імміграції та еміграції в наведеному нижче судовому порядку.

1. Предметом спорів є правовідносини щодо встановлення розміру плати щодо здійснення адміністративних процедур у сфері громадянства, імміграції та еміграції; перевищення повноважень уповноваженим суб'єктом який здійснює адміністративні процедури; недотримання строку здійснення адміністративних процедур; відмови громадянину щодо набуття громадянства тощо.

2. Спори, що стосуються здійснення адміністративних процедур у сфері громадянства, імміграції та еміграції, в судовому порядку поділено на три групи: а) правовий статус біженця; б) правовий статус фізичної особи, у тому числі реалізації владних управлінських функцій у сфері громадянства; в) правовий статус фізичної особи, у тому числі реєстрації та обмеження пересування і вільного вибору місця проживання.

Література

1. Деякі питання надання підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби платних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2011 р. № 1098. *Офіційний вісник України*. 2011. № 84. С. 37. Ст. 3068, код акту 58884/2011.

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

3. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

4. Постанова Верховного Суду України від 17.12.2013 р. по справі № 21-441a13. *Офіційний веб-сайт Верховний суд України*. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/C24C6831C71056F8C2257C94003C0B0D](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/C24C6831C71056F8C2257C94003C0B0D).

5. Постанова Окружного адміністративного суду міста Києва від 14 липня 2016 р. № 826/5116/16. *Офіційний веб-сайт Єдиного державного реєстру судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59078876>.

6. Постанова Харківського окружного адміністративного суду від 6 червня 2016 р. Справа № 820/2258/16. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58211809>.

7. Постанова Вищого адміністративного суду України від 19 лютого 2015 р. (К/800/52665/14) у справі № 813/1280/14. *Офіційний веб-сайт Єдиного державного реєстру судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

8. Про громадянство України : Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III. *Офіційний вісник України*. 2001. № 9. С. 1. Ст. 342, код акту 17913/2001.

9. Про державне мито : Декрет Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 р. № 7-93. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

10. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 р. № 5492-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 51. Ст. 716; 2014. № 14. Ст. 255; № 36. Ст. 1190.

11. Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, його тимчасового

затримання та вилучення : Постанова КМУ від 7 травня 2014 р. № 152. *Офіційний вісник України*. 2014. № 45. С. 47. Ст. 1188, код акту 72732/2014.

12. Про затвердження переліку платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ та Державної міграційної служби, і розміру плати за їх надання (у редакції постанови Кабінету Міністрів України № 260 від 25.03.2016 р.) : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2007 р. № 795. *Офіційний вісник України*. 2007. № 42. С. 69. Ст. 1671, код акту 39981/2007.

13. Про затвердження Порядку повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до державного та місцевих бюджетів : Наказ Міністерства фінансів України 03.09.2013 р. № 787. *Офіційний вісник України*. 2013. № 77. С. 72. Ст. 2886, код акту 69094/2013.

14. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України : Закон України від 21.01.1994 р. № 3857-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 18. Ст. 101.

15. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III. *Офіційний вісник України*. 2002. № 7. С. 1. Ст. 273, код акту 21469/2002.

16. Ухвала Харківського апеляційного адміністративного суду від 6 липня 2016 р. Справа № 820/2258/16. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58785640>

*Данилевич Н. А.,
здобувач кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*